

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู
โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

The Development of Morality and Student EThic by Teachers' Participation at
Surat Thani Municipality Sports School

กัญญารัตน์ ภักดี¹

โสภณ เพ็ชรพวง²

นัจจรี เจริญสุข³

Kanyarat Pakdee

Sopon Pechrpuang

Natjaree Jaroensuk

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู และ 3) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูประจำการ ครูแต่ละประเภทกีฬา ผู้ช่วยครูผู้สอน นักการภารโรง/แม่บ้าน และผู้แทนนักเรียนแต่ละชนิดกีฬา จำนวน 33 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอน การวางแผน การดำเนินการ การสังเกตการณ์และสะท้อนผล จำนวน 2 วงรอบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และแบบประเมิน วิเคราะห์โดยใช้คำร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งยังไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมไม่สนใจในการเรียนและกิจกรรมทางวิชาการ ไม่ส่งงานที่ครูผู้สอนมอบหมายตามระยะเวลา และ นักเรียนมีพฤติกรรมชอบหยิ่งของใช้ส่วนตัวเพื่อนในหอพักโดยไม่ได้รับอนุญาต 2) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการกำหนดบทลงโทษในการไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การกำหนดมาตรการการใช้ไฟฟ้า การสอดแทรกความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมกลุ่มผสมผสานความดี 3) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู พบว่า หลังจากการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 นักเรียนมีพฤติกรรมที่พัฒนาขึ้น

คำสำคัญ : คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, การมีส่วนร่วมของครู

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the moral and ethical problems of students, 2) develop morality and ethics of students with participation of teachers, and 3) monitor and evaluate the moral and ethical development of students by participation of the teacher Surat Thani City Municipality Sports School, Surat Thani Province The research participants consisted of administrators, teachers, teachers for each sport category. Teacher assistant Janitor / Housewife There were 33 representatives of each sport. It was an action research with two stages of planning, implementation, observation and reflection. The instrument used for interview, observation and assessment. The analysis was performed using percentage and content analysis.

The results of the research were as follows: 1) The moral and ethical problem of students found that: students did not comply with the school regulations, students exhibit disinterested behavior in learning and academic activities, and do not submit work assigned by teacher on time and students were prone to picking up personal belongings in their dorm rooms without permission. 2) Morality and ethical development of students with the participation of teachers: The school conducts moral development activities for students by imposing penalties for non-compliance. School regulations, Organizing activities at the moral and ethical camp, Teaching modifications, Determination of electricity consumption measures, Inserting knowledge and understanding about honesty in teaching and learning activities. and organizing a good collection book activity. 3) Monitoring and evaluation of moral and ethical development of students with the participation of teachers found that when teachers took part in conducting process activities in Cycle 1 and Cycle 2 gives students have an evolving behavior.

Keywords: Morality, student ethics, moral development, teacher participation

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าหลาย ๆ ด้าน ซึ่งประเด็นสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า คือต้องพัฒนาด้านบุคคลเป็นหลักเพราะบุคคลเป็นทรัพยากรสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรวมทั้งเป็นผู้นำเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ มาใช้อันจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่มวลมนุษยชาติในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพสามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องอาศัยความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปในการสร้างคน สังคมไทยในปัจจุบันก็เช่นเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้การดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลง และปัญหาความเสื่อมทรามด้านคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนนับจะทวีความรุนแรงมากขึ้นก่อให้เกิดความวิตกกังวล ให้แก่สังคมไทยโดยรวมเป็นอย่างยิ่ง คุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการกำหนดความสงบสุขของสังคมย่อมมีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องจึงจะทำให้สังคมเป็นสุข ในขณะที่เดียวกันหากคนในสังคมใดมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมจริยธรรม ย่อมจะหาความสุขได้ยากจึงทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทยจะต้องมีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องในเด็กและเยาวชนเพราะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

เยาวชนไทยยังต้องมีการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดจนช่วยวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต ซึ่งในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องมีในตัวของคนไทยซึ่งเป็นอนาคตของชาติและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมน่าอยู่มีความเกื้อกูลแบ่งปันกัน เยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษาที่สถาบันการศึกษามีหน้าที่ต้องทำการอบรมสั่งสอนปลูกฝังให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริตให้กับเยาวชนตั้งแต่อายุน้อยเพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับ เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลซื่อสัตย์สุจริต โดยการทำให้ในรูปแบบของการให้การศึกษ อบรม สร้างคนให้เป็นผู้มีปัญญา มีความรอบรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีระเบียบวินัย โดยผ่านการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริตเข้าไปในเนื้อหาของจัดการกระบวนการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาให้มีแนวทางที่เหมาะสมตลอดจนต้องให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในกระบวนการคิด ทำ และการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตลอดจนต้องหาแนวทางที่เหมาะสมและดีที่สุดโดยทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหาการวางแผนดำเนินการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาและการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ (อารมณ คำเกาะ, 2557: 2) ซึ่งในการเรียนการสอน ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งเพราะมีหน้าที่รับผิดชอบคนสอนให้รู้และเข้าใจ ผิดพฤติกรรมของคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีคุณภาพและโรงเรียนจึงต้องเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้มีการเสนอความคิดเห็น มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และ ร่วมกันรับผลประโยชน์อันเกิดจากงาน เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของและความมีพันธะผูกพันทำให้ผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจและมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ธนวัฒน์ บุญทวี, 2559 : 2) และครูต้องปรับบทบาทจากการเป็น ผู้ป้อนข้อมูลเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา โดยต้องตระหนักเสมอว่าตนเองไม่ใช่ผู้กำหนดความรู้แต่เป็น ผู้สอนแก่ความรู้ในวิชาที่สอนและแนะวิธีการคิด ให้กรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาการ แนะนำ การพิจารณาข้อมูลที่จะเลือกนำมาใช้ แนะนำเรื่องทั่ว ๆ ไปที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนด้วย เช่น ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การพัฒนาบุคลิกภาพ มารยาท การป้องกันตนเองจากภัย อันตรายต่าง ๆ เป็นต้น ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา แก่นักเรียนและเป็นผู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ก็ต่อเมื่อครูเป็นผู้ที่เรียนรู้มาก่อนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นคนช่างสังเกตและคิดแตกฉานกับข้อมูลและความรู้ที่ผ่านเข้ามาในสมองด้วยการตั้งคำถามและหาทางพิสูจน์เรื่องเหล่านี้ให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน

โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศเต็มตามศักยภาพ มีพัฒนาการด้านความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน เป็นโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและเป็นโรงเรียนด้านการกีฬาแก่เยาวชน ดำเนินการ รับนักเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมา โดยเปิดสอนในระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันโรงเรียนมีนักเรียน ทั้งสิ้น จำนวน 260 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 40 คน นักเรียนที่เข้าเรียนที่โรงเรียนเป็นนักเรียนประเภทประจำส่วนใหญ่ในโรงเรียนมาจากครอบครัวที่มีความหลากหลายทั้งทางครอบครัว สังคม และสภาพเศรษฐกิจ นักเรียนยังประสบปัญหาเรื่องคุณภาพและคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนยังขาดความใกล้ชิดจากครอบครัวและผู้ปกครองทำให้ขาดการอบรมสั่งสอนที่ดี ทำให้นักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้จึงก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความอดทนอดกลั้น ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมามากมายอาทิเช่น ปัญหาการรักษาเวลา ปัญหาความรับผิดชอบ ปัญหาการเคารพต่อกฎระเบียบของโรงเรียน ปัญหาการฝึกซ้อม ปัญหาการแต่งกายผิดระเบียบ ปัญหาความซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาความเมตตาการุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปัญหาความเสียสละต่อส่วนรวม ปัญหายาเสพติด และปัญหาชู้สาว ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นของนักเรียนนั้นทางโรงเรียนจำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างยั่งยืนให้นักเรียนในโรงเรียน

เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม (ประวัติโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี:2562)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพราะสามารถแก้ปัญหานักเรียนได้ ซึ่งผลที่ได้นี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยได้นำวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และใช้กระบวนการ PAOR ตามแนวคิด Kemmis and Mc Taggart (1990) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 2 วงรอบ คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) เพื่อดำเนินการวิจัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีตามหลักคุณธรรมจริยธรรม 4 ประการประการ คือ 1) การมีความขยันอดทน 2) การมีความเพียร 3) การมีสติปัญญา และ4) การมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นกรอบแนวทางการวิจัยให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

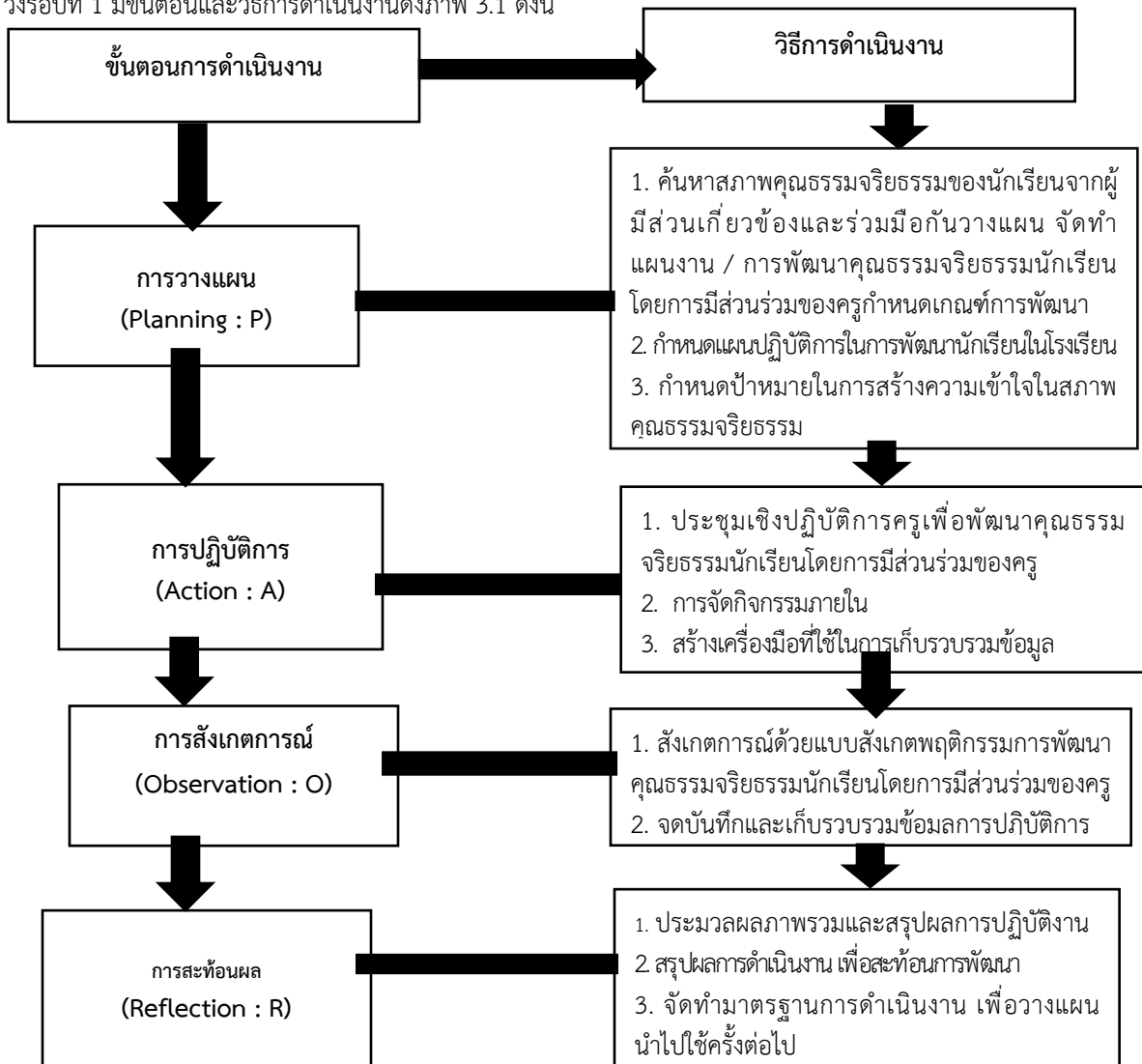
วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart ซึ่งเป็นวงจรการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการปรับปรุงสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้น โดยบทนี้จะเป็นการนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้ คือ

1. การวางแผน (Planning) 2. การปฏิบัติ (Action) 3. การสังเกตการณ์ (Observation) 4. การสะท้อนผล (Reflection) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 2 วงรอบ

วงรอบที่ 1

วงรอบที่ 1 มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังภาพ 3.1 ดังนี้

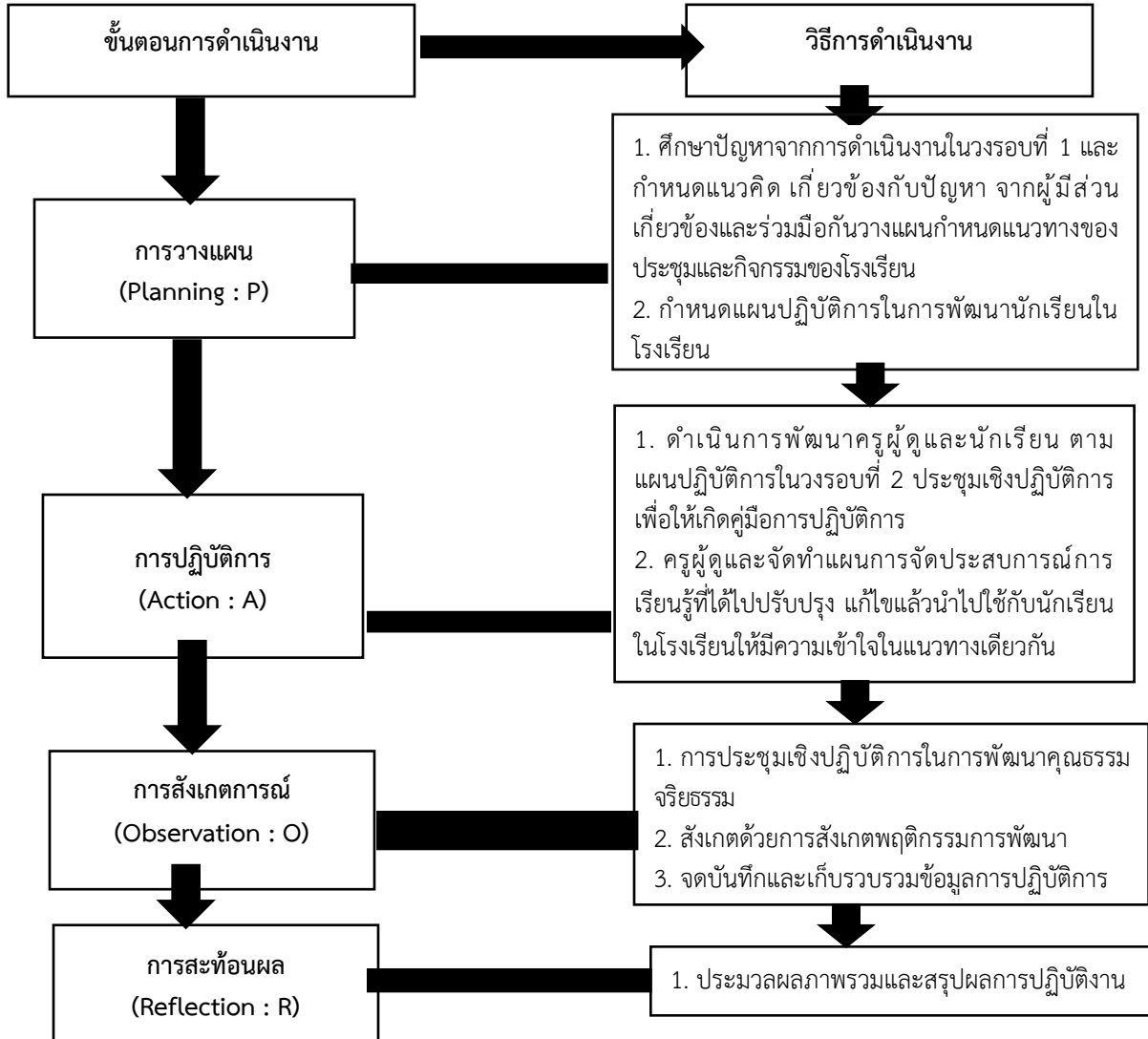
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย วงรอบที่ 1

มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- การวางแผนการศึกษาสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมก่อนการประชุมร่วมกัน
- การปฏิบัติดำเนินการตามแผนที่กำหนดร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
- สังเกตการณ์ติดตามผลการดำเนินงาน โดยกาสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพคุณธรรมจริยธรรมก่อนการดำเนินกิจกรรมการประชุมร่วมกัน
- การสะท้อนผลโดยการนำผลจากการปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมาสรุปก่อนการประชุมร่วมกัน

วงรอบที่ 2

วงรอบที่ 2 มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังภาพ 3.2 ดังนี้

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย วงรอบที่ 2

ปรับปรุงจากผลการดำเนินการในวงรอบที่ 1 คือ จริยธรรมก่อนการประชุมร่วมกัน การปฏิบัติดำเนินการตามแผนที่กำหนดร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สังเกตการณ์ติดตามผลการดำเนินงาน โดยกาสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพคุณธรรมจริยธรรมก่อนการดำเนินกิจกรรมการประชุมร่วมกัน และการสะท้อนผลโดยการนำผลจากการปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมาสรุปก่อนการประชุมร่วมกัน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมหลักของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผลจากการศึกษาสภาพปัญหาทั้ง 4 ด้าน ได้พบปัญหาในระดับมาก จำนวน 15 ข้อ ได้แก่

1.1 สภาพปัญหาด้านความมีวินัย ได้แก่ การเข้าแถวเคารพธงชาติไม่ตรงเวลาของนักเรียน, นักเรียนผู้ชายในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและกลุ่มประเภทกีฬาฟุตบอลและมวยแต่งกายไม่สุภาพ โดยนักเรียนผู้หญิงในกีฬาประเภทมวยผู้หญิงตัดผมผิดระเบียบที่โรงเรียนกำหนดไว้, นักเรียนบางคนพูดจาไม่ไพเราะ, นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เคารพผู้ใหญ่, นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงในถังขยะ, นักเรียนคุยกันเสียงดังขณะเข้าร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติและร่วมกิจกรรมอื่น ๆ และนักเรียนวางรองเท้าไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

1.2 สภาพปัญหาด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ นักเรียนผู้ชายประเภทกีฬาฟุตบอลมีพฤติกรรมไม่สนใจในการเรียนและกิจกรรมทางวิชาการ โดยมีพฤติกรรมหลักในห้องเรียน การไม่สนใจฟังครูผู้สอนในห้องสอน ไม่ส่งงานที่ครูผู้สอนมอบหมายงานหรือส่งงานไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่ครูผู้สอนกำหนด, นักเรียนผู้ชายมีพฤติกรรมการส่งผ้าซักรีดไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งปกติโรงเรียนให้ส่งผ้าซักรีดวันละ 2 ชุด แต่นักเรียนส่งผ้าซักรีดเป็นรายสัปดาห์แทนรายวัน และการเข้านอนไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่โรงเรียนกำหนดเพราะนักเรียนมีความสนใจในการเล่นโทรศัพท์

1.3 สภาพปัญหาด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ การหยิบของใช้ส่วนตัวเพื่อนในหอพักไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น อุปกรณ์อาบน้ำ เสื้อผ้า รองเท้า ถุงเท้า, รุ่นพี่ผู้ชายมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งรุ่นน้องโดยให้รุ่นน้องไปซื้อสินค้าตามที่ต้องการ และนักเรียนเรียนใหม่แรกเข้าหอพักจะยังไม่รู้จักการแบ่งปัน

1.4 สภาพปัญหาด้านจิตอาสา ได้แก่ นักเรียนมีพฤติกรรมไม่รักษาทรัพย์สินของส่วนรวม เช่น การไม่ปิดไฟ พัดลม น้ำหลังการใช้งานแล้ว และนักเรียนเห็นแก่ตัวเองมากกว่าส่วนรวม

2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมหลักของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมหลักของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู โดยได้ดำเนินการ 2 วงรอบ ซึ่งมีผลการพัฒนาด้านความมีวินัยโดยโรงเรียนมีบทลงโทษสำหรับนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อกำหนดของโรงเรียน อาทิการมาเข้าแถวเคารพธงชาติไม่ทันเวลา การตัดผมผิดระเบียบที่โรงเรียนกำหนดไว้ มารยาทในการพูดจาไม่ไพเราะ พฤติกรรมก้าวร้าวไม่เคารพผู้ใหญ่ การทิ้งขยะลงไม่ถึงถังขยะ การพูดคุยกันเสียงดังขณะเข้าร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติและร่วมกิจกรรมอื่น และ การวางรองเท้าไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยการตัดคะแนนประพฤตินักเรียนตามระเบียบของโรงเรียนและโรงเรียนมีการปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเรื่องการตรงต่อเวลา การรักษาเวลา โดยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนเข้าใจถึงแนวปฏิบัติที่ดีในการเป็นนักเรียนของโรงเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความรับผิดชอบโดยนักเรียนผู้ชายประเภทกีฬาฟุตบอลมีพฤติกรรมสนใจในการเรียนและกิจกรรมทางวิชาการโดยที่ไม่หลับในห้องเรียน มีความสนใจฟังครูผู้สอนในห้องสอน ส่งงานที่ครูผู้สอนมอบหมายทันตามระยะเวลาที่ครูผู้สอนกำหนด ซึ่งโรงเรียนได้ให้ครูผู้สอนในชั้นเรียนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น เช่น การเล่นเกมชิงรางวัลในบางรายวิชา การสร้างสื่อการสอนที่ทันสมัยเหมาะสมสำหรับนักเรียนในยุคสมัยปัจจุบัน เป็นต้น นักเรียนส่งผ้าซักรีดตรงตามระยะเวลาที่กำหนด โดยการที่โรงเรียนตั้งกฎในการส่งผ้าซักรีดให้เป็นไปตามกฎและหากดำเนินการไม่เป็นไปตามกฎจะมีบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน และนักเรียนเข้านอนตามระยะเวลาที่โรงเรียนกำหนดโดยโรงเรียนมีมาตรการการใช้ไฟฟ้าตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น เข้านอนเวลา 20.30 น. ไฟฟ้าส่องสว่างจะเปิดส่องสว่างได้เพียงระยะเวลานั้นเท่านั้น ด้านความซื่อสัตย์ โดยนักเรียนในโรงเรียนมีพฤติกรรมหยิบของใช้ส่วนตัวเพื่อนในหอพักไปใช้เมื่อเพื่อนอนุญาต รุ่นพี่รักและเอ็นดูรุ่นน้อง และรู้จักการแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกันโดยโรงเรียนได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในกลุ่มสาระรายวิชาสังคมศึกษาและวิชาสุขศึกษาให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน และด้านจิตอาสาโดยนักเรียนในโรงเรียนรู้จักรักษารักษาทรัพย์สินของส่วนรวม มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนนักเรียนด้วยกันรวมทั้งคุณครูในโรงเรียนโดยโรงเรียนได้จัดกิจกรรมกลุ่มสวดสะสมความดีขึ้นเพื่อให้

นักเรียนในโรงเรียนได้บันทึกความดีของตนเองลงในสมุดเมื่อสิ้นปีการศึกษาสามารถเอาสมุดดังกล่าวมาเป็นคะแนนความประพฤติได้ในแต่ละปีการศึกษา

3. ผลการประเมินพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการวิเคราะห์ข้อมูลการคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าจากกิจกรรมพัฒนาที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 เมื่อครูเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนจนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมหลักของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู พบว่าการพัฒนาด้านความมีวินัยนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดของโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบนักเรียนมีพฤติกรรมไม่สนใจในการเรียนและกิจกรรมทางวิชาการไม่ส่งงานที่ครูผู้สอนมอบหมายตามระยะเวลาที่ครูผู้สอนกำหนด ด้านความซื่อสัตย์นักเรียนมีพฤติกรรมชอบหยิบของใช้ส่วนตัวเพื่อนในหอพักโดยไม่ได้รับอนุญาต และด้านจิตอาสานักเรียนในโรงเรียนไม่รักษาทรัพย์สินของส่วนรวม ขาดน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนนักเรียน อาจเนื่องมาจากนักเรียนยังขาดการส่งเสริม ปลุกฝัง กำกับ ควบคุม และติดตามในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในด้านวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และจิตอาสาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยมีคุณครูต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาให้แก่ นักเรียน

2. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เป็นที่พึงพอใจของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ผู้บริหาร และครูอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย โรงเรียนมีบทลงโทษสำหรับนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดของโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบนักเรียนสนใจในการเรียนและกิจกรรมทางวิชาการโดยที่ไม่หวั่นไหวในห้องเรียน สนใจฟังครูผู้สอนในห้องเรียน ส่งงานตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านความซื่อสัตย์นักเรียนหยิบของใช้ส่วนตัวเพื่อนในหอพักไปใช้เมื่อเพื่อนอนุญาต รุนพี่รักและเอ็นดูรุ่นน้อง และรู้จักการแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกันโดยโรงเรียน และด้านจิตอาสา นักเรียนรู้จักรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนนักเรียนด้วยกันรวมทั้งคุณครูในโรงเรียนโดยโรงเรียนได้จัดกิจกรรมกสมุดสะสมความดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนได้บันทึกความดีของตนเองลงในสมุดเมื่อสิ้นปีการศึกษาสามารถเอาสมุด

3. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครู พบว่าผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของครูเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแล้วในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 โดยรวมและรายด้านมีผลการพัฒนาสูงขึ้นทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

1.1 โรงเรียนควรมีความตระหนักต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนไม่น้อยไปกว่าการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการของนักเรียน

1.2 ในการประเมินผลผู้เรียนในแต่ละรายวิชาโรงเรียนควรกำหนดให้การประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาโดยกำหนดค่าคะแนนตามความเหมาะสมของแต่ละรายวิชา

1.3 โรงเรียนควรมีนโยบายระยะยาวในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

1.4 โรงเรียนควรมีการส่งเสริมพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในแต่ละด้านด้วยการเชิดชูคุณความดีของนักเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมจริยธรรมเช่น การให้ประกาศนียบัตร หรือทุนการศึกษา เป็นต้น

1.5 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดระบบการบริหารจัดการด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียน โดยจัดให้มีการวางแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินงานตามแผน การแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องยั่งยืน

1.6 โรงเรียนควรสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กลมกลืนกับเนื้อหาในรายวิชาที่นักเรียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร เพ็ญสกุล. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ:ศึกษา กรณีลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ
- จूरรัตน์ บุตรบุญชู. (2556). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองสิบบาด สำนักงานเขตเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชุตินาถา มะโนมัย. (2553). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3.วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). ทฤษฎีคุณไม่จริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. โครงการ ส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Theories and development instructional model). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอสพรีนติ้ง ไทย แพลคตอรี
- ประภาส ละราศรี. (2552). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดตาไใกล้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- เปรมวรภาพร พินิจวิทย์. (2558). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอนุบาล 1 โดยการประยุกต์ใช้ การวิจัยเป็นฐานโรงเรียนบ้านสามหลัง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- ปิยนุช สมสมัย. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาชุมชนโพโมสต์เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาออกแบบและวางผังเมืองชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ปรานอม จันทิมา. (2557). บทความแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- พิชานถ เพชรนาชม. (2554). ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภารตี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี, มิเกล กาไรซาบาล.
- รุ่งฤดี แคล้วฉลาด. (2557). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหาร สถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

- วีณา เทียงธรรม, สุนีย์ ละกำป็น, และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2555). การพัฒนาศักยภาพชุมชน : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: บริษัท แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตเซอร์วิส จำกัด.
- วีระพงษ์ ถิ่นแสนดี. (2550). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสถียรจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). สภาวะการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- สมพิศ เกิดนวล. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนชุมชน บ้านไม้งามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุรียา อัญเฉยียง. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีโพธิ์สังข์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- สิงห์ณรงค์ วงศ์ชัยเวช. (2557). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษาในการบริหารแผนการศึกษาของแผนกศึกษาธิการและกีฬานครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพรรณิ อารวรรณ์ และแก้วเวียง นำนานผล. (2557). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิด วิเคราะห์โรงเรียนผาน้ำทิพย์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์, 9(2): 71-80
- ศิลปการ จุมพิช. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนโรงเรียนบ้านประคอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ศิริอร กาคำ. (2556). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงค์การพิมพ์.
- Hutsell, J.D. (2009). School Board Members' Perception on Their Roles and Responsibilities in Developing Policy that Affects Student Achievement. Dissertation Ed.D. Missouri : indenwood University.
- Gopang, I. B., Bughio, F. A & Pathan, H. (2015). Investigating foreign language learning anxiety among students learning English in a public sector university, Pakistan. Malaysian Online Journal of Educational Sciences, 3(4): 27 – 38
- Cranley M. E. (2003). Tessaan School: the Moral Life of a Thai Primary School, Dissertation Abstracts international. 64(5): 1513-A.
- Bonawiz, M.P. (2002, August). "An Investigation of Students' Word Knowledge as Demonstrated by their Reading and Spelling Errors." Dissertation Abstracts International. 68(2) : 1433 – A
- Uphoff, N.T., Cohen, J.M. (1977). Rural development participation : concepts and measures for project design, implementation and evaluation. NY, USA : Cornell University, Center for International Studies